

Wiesław Królikowski

Załącznik nr 2

A U T O R E F E R A T

1. Wiesław Królikowski

2. DYPLOMY I STOPNIE NAUKOWE

- tytuł **magistra matematyki** (specjalność teoretyczna) uzyskałem w 1979r. po ukończeniu studiów na kierunku matematyka na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii w Uniwersytecie Łódzkim. Studia te ukończyłem z wyróżnieniem.

- tytuł **magistra fizyki** (specjalność teoretyczna) uzyskałem w 1979r. po ukończeniu studiów na kierunku fizyka na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii w Uniwersytecie Łódzkim.

- stopień naukowy **doktora nauk matematycznych** w zakresie matematyki uzyskałem w 1985r. w Instytucie Matematycznym Polskiej Akademii Nauk; tytuł rozprawy doktorskiej: "O niezmiennikach biholomorficznych związanych z homologiami relatywnymi prądów".

3. HISTORIA ZATRUDNIENIA

1980 - 1985

studia doktoranckie w Instytucie Matematycznym PAN

1985 - 1997; adiunkt

Instytut Matematyczny PAN

1998 - 2009; adiunkt

Wyższa Szkoła Kupiecka w Łodzi

2009 - 2011; adiunkt

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa we Włocławku

od 2011; adiunkt

Politechnika Częstochowska

4. OSIĄGNIĘCIA WYNIKAJĄCE Z ART. 16 UST. 2 USTAWY Z DNIA 14 MARCA 2003r. O STOPNIACH NAUKOWYCH I TYTULE NAUKOWYM ORAZ O STOPNIACH I TYTULE NAUKOWYM W ZAKRESIE SZTUKI ZAWARTE W ROZPRAWIE HABILITACYJNEJ (Dz. U. nr 65. poz. 595 ze zm.) STANOWIĄ:

pod wspólnym tytułem:

**THE FUETER-HURWITZ OPERATOR
AND
SOME PROBLEMS OF QUATERNIONIC ANALYSIS**

dwie monografie:

1. **The Fueter-Hurwitz operator and related topics**
(część zasadnicza),

Akademickie Centrum Graficzno-Marketingowe Lodart S.A. (Politechnika Łódzka),
Łódź 2000,

2. **Some problems of quaternionic analysis**
(część dodatkowa),

Wydawnictwo Naukowe Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2012.

Obie książki zawierają także wyniki z następujących prac:

1. Anisotropic complex structure on the pseudo-Euclidean Hurwitz pairs, *Annales Polonici Mathematici*, Vol. 55, 1991, pp. 225-240,
2. Fueter-Hurwitz regular mappings and an integral representation, *Clifford Algebras and Their Applications in Mathematical Physics*, Proc., Montpellier 1989, Ed. by A. Micali et al., Kluwer Academic Publishers, Dordrecht-Boston-London 1992, pp. 221-237 (wspólna z E. Ramirez'em de Arellano),
3. Quaternionic regular and biregular functions in the sense of Fueter, *Ber. Univ. Jyväskylä Math. Inst.* 55, 1993, pp. 65-87 (wspólna z R.M. Porter'em),
4. Polynomial solutions of the Fueter-Hurwitz equation, *American Mathematical Society, Series: "Contemporary Mathematics"*, Vol. 137, 1992, pp. 297-305 (wspólna z E. Ramirez'em de Arellano),
5. On Lichnerowicz smooth homotopy invariants for G-structures, *Note di Matematica*, Vol. XIII, No. 1, 1993, pp. 197-212 (wspólna z S. Marchiafava),
6. Regular and biregular functions in the sense of Fueter - some problems, *Annales Polonici Mathematici*, Vol. 59, No. 1, 1994, pp. 53-64 (wspólna z R.M. Porter'em),

7. Biregular quaternionic functions, Clifford Algebras and Their Applications in Mathematical Physics, Proc. of the Internat. Conf., Deinze, May 3 - 7, 1993, Ed. by F. Brackx et al., Kluwer Academic Publishers 1993, Dordrecht-Boston-London, Vol. 55, pp. 129-135 (wspólna z R.M. Porter'em),
8. On Fueter-Hurwitz regular mappings, *Dissertationes Mathematicae*, Vol. CCCLIII, Warszawa 1996,
9. Pairs of Clifford algebras of the Hurwitz-type, Proc. of the Internat. Symposium on Generalizations of Complex Analysis and Their Applications in Physics, Warszawa, Maj 30 - Czerwiec 1, 1994, Ed. by J. Ławrynowicz, Banach Center Publications, Vol. 37, PWN-Polish Scientific Publishers, Warszawa 1996, pp. 327-330,
10. Fueter regular mappings and harmonicity, *Annales Polonici Mathematici*, Vol. 64, No. 2, pp. 97-114, 1996,
11. Quaternionic condition for the existence of 4-dimensional locally conformally flat almost Kähler manifolds, *Demonstratio Mathematica*, Vol. XXXIX, No. 1, pp. 195-202, 2006,
12. On 4-dimensional locally conformally flat almost Kähler manifolds, *Archivum Mathematicum*, Tomus 42, No. 3, pp. 215-223, 2006.
13. Quaternionic regular functions in the sense of Fueter and fundamental 2-forms on 4-dimensional almost-Kähler manifold, *Journal of Applied Mathematics and Computational Mechanics*, Vol. 12, No. 1, Czestochowa University of Technology, 2013.

5. OMÓWIENIE ROZPRAWY

Omówienie wyników uzyskanych w w/w monografiach, które stanowią osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym

Wyróżnionym przeze mnie osiągnięciem, który stanowi podstawę do wszczęcia postępowania habilitacyjnego, są dwie w/w monografie oparte o cykl artykułów dotyczących zagadnień z analizy kwaternionowej i hiperzespolonej.

Celem prac było poszerzenie wiedzy n.t. uogólnień pojęcia holomorficzności na przypadek kwaternionowy i inne, poszerzenie wiedzy o kwaternionowych funkcjach regularnych w sensie Fuetera, znalezienie kwaternionowych uogólnień: teorii Eells'a i Lémaire'a odwzorowań harmonicznych, niezmiennika homotopijnego Lichnerowicza, rozwinięcia teorii par Hurwitza i zastosowanie otrzymanych wyników (pewnych) w analizie zespolonej.

WSTĘP

Analiza zespolona jest piękną i bogatą teorią matematyczną. Jej zastosowania są tak rozległe, że trudno wyobrazić sobie współczesną matematykę i fizykę bez jej aparatu i głębokich rezultatów. Podstawowym pojęciem analizy zespolonej jest pojęcie „funkcji holomorficznej”. Mamy, co jest ogromną zaletą tej teorii, wiele równoważnych warunków określających holomorficzność (istnienie pochodnej zespolonej, równania Cauchy-Riemanna, przedstawienie w postaci szeregu potęgowego, tw. Morery, ...).

Jeżeli jednak posuniemy się o krok dalej w abstrakcji i zamiast ciała liczb zespolonych $\mathbf{C}$ weźmiemy ciało kwaternionów $\mathbf{H}$, to uogólnienie podstawowych pojęć i twierdzeń z analizy zespolonej stanie się prawdziwym problemem. I może właśnie na tym polega piękno i powab matematyki.

Przybliżymy podstawową trudność, jaką stanowi uogólnienie pojęcia holomorficzności w analizie kwaternionowej.

Oznaczmy przez

$$q = x_o + ix_1 + jx_2 + kx_3, \quad x_o, x_1, x_2, x_3 \in \mathbf{R}$$

typowy element ciała kwaternionów $\mathbf{H}$, gdzie i, j, k są jednostkami kwaternionowymi spełniającymi następujące warunki:

$$i^2 = j^2 = k^2 = ijk = -1.$$

Sprzężenie w ciele $\mathbf{H}$ określone jest wzorem:

$$\bar{q} := x_o - ix_1 - jx_2 - kx_3.$$

Norma $\|q\| := (q \cdot \bar{q})^{\frac{1}{2}} = (\bar{q} \cdot q)^{\frac{1}{2}}$, gdzie „ $\cdot$ ” oznacza mnożenie kwaternionowe, może być użyta do wyrażenia elementu odwrotnego: dla $q \in \mathbf{H}, q \neq 0$, mamy

$$q^{-1} = \frac{\bar{q}}{\|q\|^2}.$$

Przypomnijmy podstawowe fakty. Na początek rozpatrzmy następującą „naturalną” definicję:

Def. 1. Funkcję $f : \mathbf{H} \rightarrow \mathbf{H}$ nazywamy (lewo) różniczkowalną w punkcie q , jeżeli istnieje następująca granica

$$\frac{df}{dq}(q) := \lim_{h \rightarrow 0} h^{-1}[f(q+h) - f(q)].$$

Na pierwszy rzut oka jest to najbardziej naturalna definicja jaką możemy wziąć pod uwagę szukając uogólnienia pojęcia funkcji holomorficznej, lecz prowadzi ona do bardzo ograniczonej klasy funkcji, mamy bowiem:

Tw. 1. Jeżeli $\frac{df}{dq}(q)$ istnieje dla $q \in U \subseteq \mathbf{H}$, gdzie U jest zbiorem otwartym w $\mathbf{H}$, to

$$f(q) = a + qb, \quad a, b \in \mathbf{H}.$$

Rozpatrzmy kolejną naturalną możliwość.

Kwaterniony nie komutują, stąd rozsądnym uogólnieniem wyrazu $a_n z^n$ z analizy zespolonej jest

$$a_0 q a_1 q \dots a_n q a_{n+1}, \quad a_i \in \mathbf{H}, \quad i = 0, 1, 2, \dots, n+1.$$

Definicja holomorficzności stosująca sumy takich wyrazów prowadzi jednak do zbyt ogólnej klasy funkcji, mianowicie są to rzeczywisto-analityczne odwzorowania z $\mathbf{R}^4$ do $\mathbf{R}^4$ [41].

W 1935r. R. Fueter [8] zaproponował definicję „regularności” (holomorficzności) dla funkcji kwaternionowych poprzez analogię do równań Cauchy-Riemanna. Oto ona:

Def. 2. Funkcję $f := f^o + if^1 + jf^2 + kf^3 : U \rightarrow \mathbf{H}$ nazywamy (lewo) *regularną* w obszarze $U \subseteq \mathbf{H}$, jeżeli f jest różniczkowalna w zwykłym sensie, jako odwzorowanie zbioru otwartego w $\mathbf{R}^4$ w $\mathbf{R}^4$ oraz następujący warunek:

$$D^+ \cdot f = \frac{1}{4}(\partial_o + i\partial_1 + j\partial_2 + k\partial_3) \cdot f = 0$$

jest spełniony w U .

Klasa funkcji regularnych w sensie Fuetera wydaje się wyrażać na wiele sposobów ducha analizy zespolonej w kontekście kwaternionowym. Mamy bowiem analogony takich twierdzeń jak: Cauchy’ego, wzoru całkowego Cauchy’ego, Morery, o przedstawieniu w szereg Laurenta, ... itd., uogólnione w mniej lub bardziej naturalny sposób [42]. Ze względu jednak na nieprzemienność kwaternionów wiele własności funkcji holomorficznych nie może być uogólnionych na funkcje regularne w sensie Fuetera. Na przykład, złożenie dwóch funkcji regularnych nie jest, w ogólności, funkcją regularną. Fakt ten uniemożliwia zdefiniowanie rozmaitości kwaternionowych (w sensie Fuetera) za pomocą funkcji przejścia.

Teoria funkcji regularnych w sensie Fuetera jest stale intensywnie rozwijana. Rozdział I mojej pracy „*The Fueter-Hurwitz operator and related topics*” jest pewnym wkładem do tej teorii. Dalej omówię ten wkład bardziej szczegółowo.

Mimo, iż zdefiniowanie nietrywialnych rozmaitości kwaternionowych w sposób klasyczny (tzn. poprzez funkcje przejścia) okazało się niemożliwe, to poszukiwania właści-

wej definicji trwały. Rozwiązanie problemu nadeszło po udowodnieniu przez Bergera [1] w 1955r. następującego:

Tw. 2. Grupa holonomii nieredukowalnych rozmaitości Riemannowskich, które nie są przestrzeniami symetrycznymi, jest zawarta w jednej z następujących grup:

$$SO(n), \quad U\left(\frac{n}{2}\right), \quad Sp\left(\frac{n}{2}\right) \cdot Sp(1) := Sp\left(\frac{n}{4}\right) \times_{\mathbf{Z}_2} Sp(1), \quad Sp\left(\frac{n}{4}\right), \\ G_2 \ (n=7), \quad Spin(7) \ (n=8), \quad Spin(19) \ (n=16).$$

Dodajmy, że rozmaitości, których grupa holonomii zawarta jest w $SO(n)$, to zorientowane rozmaitości Riemannowskie. Można o nich udowodnić jedynie ogólne twierdzenia dotyczące topologii. Rozmaitości Riemannowskie z grupą holonomii zawartą w $U(\frac{n}{2})$ to zespolone rozmaitości Kählerowskie. Stanowią one ogromną i bardzo ważną część analizy zespolonej.

Następne dwie grupy z listy Bergera związane są właśnie z abstrakcyjną definicją rozmaitości kwaternionowej. Mamy dwie możliwości kwaternionowych analogonów rozmaitości Kählerowskich.

Niech M będzie spójną rozmaitością Riemannowską wymiaru $4n$. Wówczas żąda się aby grupa holonomii rozmaitości M była podgrupą albo $Sp(n)$, albo $Sp(n) \times_{\mathbf{Z}_2} Sp(1)$. Warunek $Hol(M) \subseteq Sp(n)$ jest równoważny z istnieniem na M równoległych ($\nabla \cdot = 0$), określonych globalnie struktur prawie zespolonych I, J, K takich, że $IJ = -JI = K$. Na pierwszy rzut oka wydaje się, że warunek $Hol(M) \subseteq Sp(n)$ jest naturalnym uogólnieniem pojęcia rozmaitości Kählerowskiej. Jednakże okazuje się, że jeżeli $Hol(M) \subseteq Sp(n)$, to M posiada krzywiznę Ricciego równą zero. Zatem bardziej ogólna sytuacja opisywana jest przez grupę $Sp(n) \times_{\mathbf{Z}_2} Sp(1)$. I tak przyjmuje się:

Def. 3. $4n$ -wymiarową rozmaitość Riemannowską nazywamy rozmaitością *kwaternionową* (ściślej - *kwaternionowo-Kählerowską*), jeżeli jej grupa holonomii jest podgrupą grupy $Sp(n) \times_{\mathbf{Z}_2} Sp(1)$ [2].

Najważniejszym i zarazem najbardziej znanym przykładem rozmaitości kwaternionowo-Kählerowskiej jest kwaternionowa przestrzeń rzutowa $\mathbf{HP}^n$ ze standardową metryką [2]. Badania rozmaitości kwaternionowych stanowią drugi rodzaj analizy kwaternionowej.

Prosty fakt, że kwaterniony są nieprzemienne nie zawsze jest należycie doceniany. Rozpatrzmy bowiem następujący problem:

Rozwiązać w ciele K równanie:

$$ax + xb = c,$$

gdzie $a, b, c \in K$.

Problem ten jest banalny, gdy K jest ciałem liczb rzeczywistych $\mathbf{R}$ lub zespolonych $\mathbf{C}$. Natomiast staje się bardzo trudny w ciele kwaternionów. Rozwiązanie podał R.M.

Porter z Meksyku. Wygląda ono następująco:

$$\begin{aligned}
 x &= \frac{\text{numerator}}{\text{denominator}}, \\
 \text{numerator} &= |a|y|a| + |b|y|b| + ayb + \bar{a}y\bar{b}, \quad y := \bar{a}c + \bar{c}b, \\
 [\text{numerator} &= 2(a_o + b_o)\bar{a}c\bar{b} + \|a\|^2(\bar{a}c + cb) + \|b\|^2(ac + \bar{c}b)], \\
 \text{denominator} &= [(a_o + b_o)^2 + (\|a_u\| + \|b_u\|)^2][(a_o + b_o)^2 \\
 &\quad + (\|a_u\| - \|b_u\|)^2] \neq 0, \\
 a &= a_o + a_u = a_o + (a_1i + a_2j + a_3k), \\
 \langle a, b \rangle &= a_o b_o + \langle a_u, b_u \rangle = a_o b_o + a_1 b_1 + a_2 b_2 + a_3 b_3, \quad \|a\|^2 = \langle a, a \rangle.
 \end{aligned}$$

Powyższe rozwiązanie znalezione zostało przy użyciu komputera za pomocą programu specjalnie wymyślonego dla tego problemu.

Przykład powyższy doskonale ilustruje trudności, jakie napotykamy w analizie kwaternionowej.

Omówię teraz najważniejsze wyniki zawarte w przedstawianej rozprawie. Zrobię to dosyć szczegółowo analizując poszczególne rozdziały moich prac.

THE FUETER-HURWITZ OPERATOR AND RELATED TOPICS

Rozdział I

W tym rozdziale badam problem istnienia odwzorowań biregularnych w sensie Fuetera. Podałem pełną klasyfikację liniowych odwzorowań biregularnych (Tw. 1.6.1) oraz skonstruowałem rodzinę przykładów nieliniowych odwzorowań biregularnych [25].

Ciało $\mathbf{H}$ jest rozszerzeniem ciała liczb zespolonych $\mathbf{C}$, a regularność w sensie Fuetera dla funkcji kwaternionowych jest uogólnieniem holomorficzości funkcji zespolonych, zatem naturalnym jest szukanie wzajemnych relacji pomiędzy tymi dwiema klasami funkcji. Fueter [9] pokazał jak skonstruować funkcję regularną stosując funkcję holomorficzną symetrycznie ze względu na wszystkie trzy jednostki kwaternionowe. Ja badam zagadnienie odwrotne, tzn. holomorficzość obcięć odwzorowań kwaternionowych do płaszczyzn zespolonych.

W klasie różniczkowalnych odwzorowań $\mathbf{H} \supseteq A$ (zbiór otwarty) $\rightarrow \mathbf{H}$ wprowadziłem rodzinę odwzorowań „holomorphic on slices”, których obciążenia do płaszczyzn zespolonych są funkcjami holomorficznymi i podałem pełną klasyfikację takich odwzorowań (Tw. 1.4.1) [24].

Nadto rozstrzygnąłem problem klasyfikacji rozmaitości różniczkowych modelowanych lokalnie na przestrzeni $\mathbf{H}$ i dopuszczających istnienie globalnych funkcji regularnych w sensie Fuetera. Są to rozmaitości afiniczne (Tw. 1.8.1). Uogólnienie tego faktu pokazuje, że aby funkcje regularne w sensie Fuetera $F : M \rightarrow N$, były dobrze zdefiniowane między dwiema rozmaitościami, to M musi być lewo-afiniczną a N - prawo-afiniczną

rozmaitością. Stąd rozpatrując zagadnienie biregularności doszedłem do wniosku, że bardziej naturalnym pojęciem jest wprowadzone przeze mnie pojęcie LR-biregularności (są to odwzorowania lewo-regularne, dla których odwzorowania odwrotne są prawo-regularne). Podałem pełną klasyfikację tego typu odwzorowań (Tw. 1.6.2) [25].

Najistotniejszą cechą kwaternionów jest ich nieprzemienność. Z tego powodu nie istnieje w klasycznej postaci reguła Leibniza dla odwzorowań kwaternionowych [24]. Jako ciekawostkę (choć niebanalną) podałem pewne wzory (Tw. 1.7.1), które można uważać za „regułę Leibniza” dla operatorów D^+ - regularności i D - antyregularności w sensie Fuetera.

W przypadku zespolonym w sposób naturalny identyfikujemy funkcje zespolone z 0-formami. Rozważmy operator de Rhama

$$d : \mathcal{E}_\mathbf{C}^0 \rightarrow \mathcal{E}_\mathbf{C}^1,$$

gdzie $\mathcal{E}_\mathbf{C}^k$ oznacza przestrzeń k -form o wartościach zespolonych. Wówczas operator d daje się rozłożyć na dwie części w sposób następujący:

$$d = \partial + \bar{\partial},$$

gdzie

$$\partial : \mathcal{E}_\mathbf{C}^0 \rightarrow \mathcal{E}_\mathbf{C}^{1,0}, \quad \bar{\partial} : \mathcal{E}_\mathbf{C}^0 \rightarrow \mathcal{E}_\mathbf{C}^{0,1}$$

i

$$\mathcal{E}_\mathbf{C}^1 = \mathcal{E}_\mathbf{C}^{1,0} \oplus \mathcal{E}_\mathbf{C}^{0,1}.$$

Znajduję analog tego rozkładu w przypadku kwaternionowym. Analog ten nie jest prostym uogólnieniem rozkładu z przypadku zespolonego. Otrzymany rozkład jest niezależny od wyboru jednostek kwaternionowych.

Nadto podałem zupełnie nowy (oryginalny) dowód faktu, że zbieżne szeregi $\sum a_n q^n$ i $\sum q^n a_n$, gdzie $q, a_n \in \mathbf{H}$ nie są funkcjami regularnymi w sensie Fuetera (różnymi od stałych) (Tw. 1.5.1).

Rozdział II

Problemy rozważane w początkowej części tego rozdziału związane są z poszukiwaniem przeze mnie funkcji regularnych w sensie Fuetera na rozmaitościach kwaternionowych zdefiniowanych przez warunek $Hol(M) \subseteq Sp(n) \times_{\mathbf{Z}_2} Sp(1)$. Ze względu na abstrakcyjną definicję rozmaitości kwaternionowej pojawienie się funkcji regularnej w sensie Fuetera, która wyrażałaby jakieś właściwości samej rozmaitości bądź odwzorowań między takimi rozmaitościami byłoby samo w sobie zaskakujące.

Niech (M, g) i (N, h) będą dwiema gładkimi rozmaitościami Riemannowskimi, o których zakładamy, że są: spójne, zwarte, orientowalne i bez brzegu oraz niech $m := \dim_{\mathbf{R}} M$ i $n := \dim_{\mathbf{R}} N$.

Dalej, niech $\Phi : (M, g) \rightarrow (N, h)$ będzie gładkim odwzorowaniem. Jego różniczka $d\Phi$ może być traktowana jako cięcie wiązki $\Lambda^1(\Phi^{-1}TN) = T^*M \otimes \Phi^{-1}TN$. Oznaczmy przez $|d\Phi(x)|$ jej normę w punkcie $x \in M$ indukowaną przez metryki g i h , tzn. normę Hilberta-Schmidt'a odwzorowania liniowego $d\Phi(x)$.

Jeżeli (x^i) oraz (u^α) są lokalnymi układami współrzędnych wokół punktów x oraz $\Phi(x)$, wówczas mamy:

$$|d\Phi|^2 = g^{ij} h_{\alpha\beta} \Phi_i^\alpha \Phi_j^\beta,$$

gdzie $(\Phi_i^\alpha) = (\frac{\partial \Phi^\alpha}{\partial x^i})$ jest lokalną reprezentacją odwzorowania $d\Phi$ [6].

Def. 4. *Gęstością energii* odwzorowania Φ nazywamy funkcję

$$e(\Phi) := \frac{1}{2} |d\Phi|^2.$$

Energia odwzorowania Φ nazywamy liczbę

$$E(\Phi) := \int_M e(\Phi) v_g.$$

Zauważmy, że dla dowolnego odwzorowania mamy $E(\Phi) \geq 0$ oraz, że $(E(\Phi) = 0) \Leftrightarrow (\Phi = \text{const.})$.

W teorii Eells'a i Lémaire'a [6] przyjmuje się następującą definicję odwzorowania harmonicznego:

Def. 5. Odwzorowanie $\Phi : (M, g) \rightarrow (N, h)$ nazywamy *harmonicznym* $\Leftrightarrow$ gdy jest odwzorowaniem ekstremalnym dla funkcjonału energii $E(\Phi)$.

Ciekawą i ważną charakteryzację odwzorowań harmonicznych podali Eells i Baird w [6]. Użyli do tego pojęcia „tensora napięcia i energii” (stress-energy tensor).

Def. 6. Niech $\Phi : (M, g) \rightarrow (N, h)$ będzie gładkim odwzorowaniem, a $e := e(\Phi)$ jego gęstością energii. Wówczas *tensorem napięcia i energii* odwzorowania Φ nazywamy symetryczny 2-tensor S_Φ określony na M i zdefiniowany następująco:

$$S_\Phi := e \cdot g - \Phi^* h.$$

Dla takiego 2-tensora definiujemy jego dywergencję: jeżeli (x^i) oznacza lokalny układ współrzędnych, to

$$(\text{div } S_\Phi)_i := g^{jk} \nabla_{\partial_j} S_{ki}.$$

Eells i Baird [6] udowodnili następujące:

Tw. 3. Jeżeli Φ jest odwzorowaniem harmonicznym, to S_Φ jest tensorem zachowawczym, tzn. $\text{div } S_\Phi = 0$. Jeżeli Φ jest różniczkowalną submersją prawie wszędzie i jeżeli $\text{div } S_\Phi = 0$, to Φ jest harmoniczne.

Nadto Eells i Lémaire zauważyli, że w przypadku gdy (M, g) jest powierzchnią Riemanna i możemy wprowadzić zmienne zespolone, powyższy warunek na harmoniczność jest równoważny istnieniu pewnej funkcji holomorficzej. Mówiąc bardziej precyzyjnie: jeżeli (M, g) jest powierzchnią Riemanna i $g = g_0 dz d\bar{z}$, wówczas

$$(\text{div } S_\Phi = 0) \Leftrightarrow \left(\frac{\partial}{\partial \bar{z}} \langle \Phi_z, \Phi_z \rangle = 0 \right),$$

gdzie $\Phi_z := \frac{1}{2}(\Phi_x - i\Phi_y)$, a $\langle, \rangle$ jest kompleksyfikacją metryki h .

Stosując dalej własności funkcji holomorficznych Eells i Lémaire udowodnili wiele innych twierdzeń o odwzorowaniach harmonicznym określonych na powierzchni Riemanna [6].

Po przestudiowaniu teorii Eells'a i Lémaire'a nasunął mi się pomysł przeanalizowania warunku Eells'a i Lémaire'a na harmoniczność w przypadku 4-wymiarowych rozmaitości kwaternionowych.

I tak, rozważmy 4-wymiarowe rzeczywiste rozmaitości Riemannowskie M , które są lokalnie konforemnie płaskie (np. sfera $S^4 \equiv \mathbf{H}\mathbf{P}^1$ lub torus $T^4 \equiv \mathbf{H}/\mathbf{Z}^4$), tzn. w otoczeniu każdego punktu $p \in M$ istnieje taki układ lokalnych współrzędnych (x^o, x^1, x^2, x^3) , że metrykę g można przedstawić w postaci:

$$g = g_{\mathbf{R}}^o[(dx^o)^2 + (dx^1)^2 + (dx^2)^2 + (dx^3)^2],$$

gdzie $g_{\mathbf{R}}^o$ jest rzeczywistą, dodatnią, C^∞ -funkcją określoną w otoczeniu punktu p .

Zdefiniujmy lokalną współrzędną kwaternionową:

$$q := x^o + ix^1 + jx^2 + kx^3,$$

wówczas kwaternionowa postać metryki g jest następująca:

$$g = g_{\mathbf{R}}^o[d\bar{q} \otimes dq + \overline{dq^1} \otimes dq^1 + \overline{dq^2} \otimes dq^2 + \overline{dq^3} \otimes dq^3].$$

Użyliśmy poniższych „sprzężeń kwaternionowych”:

$$\begin{aligned}\bar{q} &= x^o - ix^1 - jx^2 - kx^3, \\ q^1 &= x^o + ix^1 - jx^2 - kx^3, \\ q^2 &= x^o - ix^1 + jx^2 - kx^3, \\ q^3 &= x^o - ix^1 - jx^2 + kx^3.\end{aligned}$$

Dalej, niech $\Phi : (M^4, g) \rightarrow (N^{4n}, h)$ będzie odwzorowaniem gładkim. W rozpatrywanym przypadku można obliczyć tensor napięcia-energii dla Φ we współrzędnych kwaternionowych. Ma on następującą postać:

$$\begin{aligned}S_\Phi &= \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_q \rangle [d\bar{q}dq + \overline{dq^1}dq^1 + \overline{dq^2}dq^2 + \overline{dq^3}dq^3] \\ &\quad - [d\bar{q}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^1} \rangle dq^1 + \overline{dq^1}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^1} \rangle^1 dq + \overline{dq^2}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^1} \rangle^2 dq^3 \\ &\quad + \overline{dq^3}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^1} \rangle^3 dq^2] \\ &\quad - [d\bar{q}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^2} \rangle dq^2 + \overline{dq^2}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^2} \rangle^2 dq + \overline{dq^1}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^2} \rangle^1 dq^3 \\ &\quad + \overline{dq^3}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^2} \rangle^3 dq^1] \\ &\quad - [d\bar{q}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^3} \rangle dq^3 + \overline{dq^3}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^3} \rangle^3 dq + \overline{dq^1}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^3} \rangle^1 dq^2 \\ &\quad + \overline{dq^2}\langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^3} \rangle^2 dq^1],\end{aligned}$$

gdzie $\langle \cdot, \cdot \rangle$ oznacza rozszerzenie metryki h na skwaternionizowaną wiązkę styczną $T^{\mathbf{H}}N := TN \otimes_{\mathbf{R}} \mathbf{H}$.

Zgodnie z powyższym wzorem możemy zdefiniować cztery tensory S_o, S_1, S_2, S_3 , każdy odpowiadający jednej linijce tak, że $S = S_o + S_1 + S_2 + S_3$.

Znalezienie kwaternionowej postaci tensora napięcia-energii daje ciekawą charakterystykę odwzorowań konforemnych, mianowicie:

Tw. 4.

$$\begin{aligned} (\Phi \text{ jest konforemne}) &\Leftrightarrow (S_1 = S_2 = S_3 = 0) \\ &\Leftrightarrow (S_\Phi \text{ jest tensorem Q-Hermitowskim}) \Leftrightarrow (\Phi \text{ jest Q-holomorficzne}). \end{aligned}$$

Otrzymaliśmy więc uogólnienie twierdzenia Eells'a-Lémaire'a na przypadek 4-wymiarowy, gdzie pojęcia z analizy zespolonej, takie jak Hermitowskość i holomorficzność zostały zastąpione przez ich kwaternionowe uogólnienia.

Mając kwaternionową postać tensora napięcia-energii znajdujemy szereg kwaternionowych warunków na harmoniczną odwzorowań. Na przykład:

Tw. 5. Niech $\Phi : (M^4, g) \rightarrow (N^{4n}, h)$ będzie gładkim odwzorowaniem między dwiema gładkimi rozmaitościami Riemannowskimi. Załóżmy, że M^4 jest lokalnie konforemnie płaska i $\dim_{\mathbf{R}} M^4 = 4$, $\dim_{\mathbf{R}} N^{4n} = 4n$. Jeżeli Φ jest harmoniczne, wówczas Φ spełnia następujący układ równań:

$$\begin{aligned} &Re\{\nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_q \rangle - \nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^1} \rangle - \nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^2} \rangle \\ &\quad - \nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^3} \rangle\} = 0, \\ &Re\{i[\nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^1} \rangle - \nabla_{\frac{\partial}{\partial q^1}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_q \rangle + \nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^3} \rangle \\ &\quad + \nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^2} \rangle]\} = 0, \\ &Re\{j[\nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^2} \rangle + \nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^3} \rangle - \nabla_{\frac{\partial}{\partial q^2}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_q \rangle \\ &\quad + \nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^1} \rangle]\} = 0, \\ &Re\{k[\nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^3} \rangle + \nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^2} \rangle + \nabla_{\frac{\partial}{\partial q}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_{q^1} \rangle \\ &\quad - \nabla_{\frac{\partial}{\partial q^3}} \langle \Phi_{\bar{q}}, \Phi_q \rangle]\} = 0. \end{aligned}$$

Co więcej, jeżeli Φ jest różniczkowalną submersją prawie wszędzie i powyższy układ jest spełniony, to Φ jest harmoniczne (Propozycja 2.6.5).

W wyniku dalszych rozważań otrzymałem następujące uogólnienie rezultatu Eells'a i Lémaire'a w przypadku kwaternionowym:

Tw. 6. Niech $\Phi : (M^4, g) \rightarrow (N^{4n}, h)$ będzie gładkim odwzorowaniem pomiędzy dwiema gładkimi rozmaitościami Riemannowskimi. Dalej, niech (M^4, g) będzie lokalnie konforemnie płaska oraz $\dim_{\mathbf{R}} M^4 = 4$ i $\dim_{\mathbf{R}} N^{4n} = 4n$. Załóżmy, że

$$Re[D \cdot (G_m - i_m G_o)] = 0,$$

gdzie

$$\begin{aligned} G_m &:= \langle \Phi_m, \Phi_o \rangle + i \langle \Phi_m, \Phi_1 \rangle + j \langle \Phi_m, \Phi_2 \rangle + k \langle \Phi_m, \Phi_3 \rangle, \\ m &= 0, 1, 2, 3; \quad i_o = 1, \quad i_1 = i, \quad i_2 = j, \quad i_3 = k. \end{aligned}$$

Jeżeli Φ jest harmoniczne wówczas funkcja

$$F_\Phi := F_o + iF_1 + jF_2 + kF_3 = \frac{1}{2}(|\Phi_o|^2 - |\Phi_1|^2 - |\Phi_2|^2 - |\Phi_3|^2) \\ + i\langle \Phi_o, \Phi_1 \rangle + j\langle \Phi_o, \Phi_2 \rangle + k\langle \Phi_o, \Phi_3 \rangle$$

jest antyregularna w sensie Fuetera. Co więcej, jeżeli Φ jest różniczkowalną submersją prawie wszędzie i funkcja F_Φ jest antyregularna w sensie Fuetera, to Φ jest harmoniczne (Tw. 2.6.2).

Mimo pewnej „trywialności” tezy odwrotnej, dopisałem ją celowo, by zachować formę uogólnionego twierdzenia Eells’a-Lémaire’a (Twierdzenie 2.6.1).

* * *

W 1969r. A. Lichnerowicz [31] znalazł gładki niezmiennik homotopijny $K(\Phi)$ dla odwzorowań $\Phi : M \rightarrow N$, gdzie M jest specjalną rozmaitością prawie Hermitowską, a N - rozmaitością prawie Kählerowską. Lichnerowicz zdefiniował swój niezmiennik używając form Kählerowskich rozpatrywanych rozmaitości następująco:

$$K(\Phi) := \int_M \langle \omega^M, \Phi^* \omega^N \rangle dV_M.$$

Lichnerowicz pokazał także, że niezmiennik $K(\Phi)$ może być wyrażony przy pomocy dwóch „częściowych” energii $E'(\Phi)$ i $E''(\Phi)$ związanych w sposób naturalny z danym odwzorowaniem:

$$K(\Phi) = E'(\Phi) - E''(\Phi), \\ E'(\Phi) := \int_M e'(\Phi) dV_M, \quad E''(\Phi) := \int_M e''(\Phi) dV_M, \\ e'(\Phi) := |\partial\Phi|^2 = g^{i\bar{j}} h_{\alpha\bar{\beta}} \Phi_i^\alpha \overline{\Phi_j^\beta}, \quad e''(\Phi) := |\bar{\partial}\Phi|^2 = g^{i\bar{j}} h_{\alpha\bar{\beta}} \Phi_j^\alpha \overline{\Phi_i^\beta}.$$

Udało mi się uogólnić niezmiennik homotopijny Lichnerowicza na przypadek rozmaitości kwaternionowych [23] wykorzystując stary pomysł „kwaternionowej” formy Kählerowskiej pochodzący od Martinelliego [37].

Zauważyłem, że idea konstrukcji niezmiennika $K(\Phi)$ może być zastosowana w wielu bardzo różnych przypadkach. I tak, przy odpowiednio ogólnych założeniach niezmiennik homotopijny $K_{\xi,\eta}$ można zdefiniować dla gładkich odwzorowań $\Phi : (M, g) \rightarrow (N, h)$ pomiędzy rozmaitościami Riemannowskimi, które dopuszczają zdefiniowane „kanoniczne” p -formy $\xi \in \Lambda^p M$ i $\eta \in \Lambda^p N$ grające rolę Kählerowskich 2-form z analizy zespolonej.

Zauważyłem również, że w przypadku rozmaitości Riemannowskich z grupą holonomii z listy Bergera [1], takie formy zawsze istnieją i mogą być użyte do definicji niezmiennika homotopijnego bez żadnych dodatkowych założeń.

W szczególności pokazałem, że nawet w przypadku grupy $U(n)$ (przypadek zespolony) niezmiennik Lichnerowicza jest tylko pierwszym z serii możliwych do zdefiniowania niezmienników homotopijnych [23]. Także godnym zauważenia jest fakt, że w przypadku form ξ i η maksymalnego stopnia (równego wspólnemu wymiarowi rozpatrywa-

ných rozmaitości) niezmiennik $K_{\xi,\eta}$ daje się wyrazić poprzez stopień odwzorowania Φ z dokładnością do stałej zależnej od $Vol(N)$ [23].

Jako zastosowanie niezmienników homotopijnych wprowadzonych w mojej pracy uodowodniłem szereg twierdzeń o homotopijności pewnych klas gładkich odwzorowań $\Phi : M \rightarrow N$, gdzie M i N są rozmaitościami z G -strukturami z listy Bergera, m.in. następujące:

Tw. 8. Każda immersyjna kwaternionowa podrozmaitość rozmaitości kwaternionowo-Kählerowskiej (N^{4n}, h) , która jest izometryczna z $\mathbf{HP}^1$ definiuje nietrywialny element w grupie homotopii $\pi_4(N^{4n})$ [23].

Powyższe twierdzenie jest uogólnieniem klasycznego twierdzenia Wu [43]. Rezultat Wu dotyczył przypadku, gdy (N^{4n}, h) jest kwaternionową przestrzenią rzutową $\mathbf{HP}^m$, a $\Phi : \mathbf{HP}^1 \rightarrow \mathbf{HP}^m$ jest kanoniczną immersją kwaternionowej prostej rzutowej.

Rozdział III

Okazuje się, że zarówno analiza zespolona, jak również analiza kwaternionowa w sensie Fuetera, są szczególnymi przypadkami ogólnej analizy w tzw. teorii „par Hurwitza” [32] - [36]. Teoria ta ma swoje źródło w tzw. „problemie Hurwitza”, który można przedstawić następująco.

Rozważmy dwie rzeczywiste przestrzenie wektorowe S i V wyposażone w rzeczywiste iloczyny skalarne $\langle \cdot, \cdot \rangle_S$ i $\langle \cdot, \cdot \rangle_V$. Załóżmy, że $\dim_{\mathbf{R}} S = p$, $\dim_{\mathbf{R}} V = n$, $p \leq n$. Spytajmy, dla jakich p i n istnieje biliniowe odwzorowanie $f : S \times V \rightarrow V$ (zwane „mnożeniem” elementów przestrzeni S przez elementy przestrzeni V) takie, że spełniony jest następujący warunek:

$$\|f(s, v)\|_V = \|s\|_S \cdot \|v\|_V,$$

zwany „warunkiem Hurwitza”.

Ciekawym jest, że w przypadku, gdy $p = n$ jedynym rozwiązaniem jest:

$$n = 1, 2, 4, 8.$$

A to oznacza, że dla $n = 1$ mamy $V \equiv \mathbf{R}$, dla $n = 2$ - $V \equiv \mathbf{C}$, a dla $n = 4$ - $V \equiv \mathbf{H}$ i w końcu, dla $n = 8$ - $V \equiv \mathbf{O}$ (oktoniony).

W przypadku, gdy $S \neq V$ (tzn. $p \neq n$) rozwiązanie podał Hurwitz [11]. Natomiast, jeżeli weźmiemy trzy różne przestrzenie wektorowe S, V oraz W o wymiarach odpowiednio p, n i r oraz założymy istnienie biliniowego odwzorowania $f : S \times V \rightarrow W$ z własnością

$$\|f(s, v)\|_W = \|s\|_S \cdot \|v\|_V,$$

to problem Hurwitza pozostaje nadal otwarty.

Przypomnijmy definicję „pary Hurwitza”.

Def. 7. Niech S i V będą rzeczywistymi przestrzeniami wektorowymi wyposażonymi w niezdegenerowane pseudo-Euklidesowe rzeczywiste iloczyny skalarne $\langle \cdot, \cdot \rangle_S$ i $\langle \cdot, \cdot \rangle_V$ mające standardowe własności.

Przez „mnożenie” elementów przestrzeni S przez elementy przestrzeni V rozumiemy biliniowe odwzorowanie $\circ : S \times V \rightarrow V$ o następujących własnościach:

- i) $\|a \circ f\|_V^2 = \|a\|_S^2 \cdot \|f\|_V^2$ - warunek Hurwitza, dla $a \in S, f \in V$,
 ii) istnieje element jednostkowy ϵ_o w S ze względu na to mnożenie,
 tzn. $\epsilon_o \circ f = f$ dla każdego $f \in V$.

Co więcej, żądamy „nieredukowalności” mnożenia $\circ : S \times V \rightarrow V$, co oznacza, że nie pozostawia ono niezmienniczymi podprzestrzeni właściwych przestrzeni V .

Jeżeli to ma miejsce, to taką trójkę $(S, V, \circ)$ nazywamy *pseudo-Euklidesową parą Hurwitza* [32 - 36].

Zauważmy, że iloczyn $a \circ f$ jest jednoznacznie wyznaczony przez tablicę mnożenia dla wektorów bazowych: mianowicie, jeżeli (ϵ_α) stanowi bazę w S , a (e_j) - bazę w V , wówczas tablica ta wygląda następująco:

$$\epsilon_\alpha \circ e_j = C_{\alpha j}^k e_k, \quad \alpha = 1, \dots, p = \dim S, \quad j, k = 1, \dots, \dim V.$$

Warunek Hurwitza jest równoważny następującemu warunkowi macierzowemu:

$$C_\alpha C_\beta^+ + C_\beta C_\alpha^+ = 2\eta_{\alpha\beta} I_n,$$

gdzie

$$\begin{aligned} C_\alpha &:= [C_{\alpha j}^k], & C_\alpha^+ &:= \kappa C_\alpha^T \kappa^{-1}, \\ \kappa &:= [\kappa_{jk}] := [(e_j, e_k)_V], & \eta &:= [\eta_{\alpha\beta}] := [(\epsilon_\alpha, \epsilon_\beta)_S]. \end{aligned}$$

Niech $(S, V, \circ)$ będzie parą Hurwitza. Rozważmy różniczkowalne w sposób ciągły odwzorowanie f określone na otwartym zbiorze $\Omega \subseteq S$ o wartościach w V : $f : \Omega \rightarrow V$. Można je przedstawić następująco:

$$f(\vec{x}) = f(x^\alpha \epsilon_\alpha) = f^k(\vec{x}) e_k, \quad \vec{x} \in S.$$

Definiujemy uogólniony operator Fuetera D^+ jako:

$$D^+ := \epsilon_\alpha \partial^\alpha, \quad \partial^\alpha := \frac{\partial}{\partial x_\alpha}, \quad \alpha = 1, \dots, p = \dim_{\mathbf{R}} S.$$

Odwzorowanie f wprowadzone wyżej nazywamy *regularnym* w sensie Fuetera-Hurwitza, jeżeli spełnia równanie *Fuetera-Hurwitza*:

$$D^+ \circ f = 0,$$

gdzie „ $\circ$ ” oznacza mnożenie Hurwitza.

Dodajmy jeszcze, że każdy uogólniony operator Hurwitza D^+ posiada swoje „sprzężenie” $D := \epsilon_\alpha^+ \partial^\alpha$, gdzie elementy ϵ_α^+ zdefiniowane są następująco:

$$\epsilon_\alpha^+ \circ e_j := C_{\alpha j}^{+k} e_k.$$

Operatory D i D^+ posiadają następującą własność: jeżeli f jest regularne, to $D \circ f$ jest także regularne, tzn. $D \circ D^+ \circ f = D^+ \circ D \circ f$. Co więcej:

$$D \circ D^+ = D^+ \circ D = \eta_{\alpha\beta} \partial^\alpha \partial^\beta.$$

Przedstawię teraz najważniejsze moje wyniki w teorii par Hurwitza.

Problem 1. Znaleźć jakiekolwiek rozwiązanie równania Fuetera-Hurwitza (różne od stałej).

Problem nie jest łatwy. Już w przypadku kwaternionowym, najprostszym (poza zespolonym), żadna „prosta” funkcja typu: $q^n, e^q, \log|q|$ itp. nie jest rozwiązaniem równania Fuetera.

W ogólnym przypadku sytuacja jest jeszcze bardziej skomplikowana. Niech $(S, V, \circ)$ oznacza parę Hurwitza. Zauważmy przede wszystkim, że równanie Fuetera-Hurwitza może być zapisane w następującej postaci:

$$(*) \quad \left(\sum_{\alpha=1}^{p-1} \epsilon_\alpha \partial^\alpha + \epsilon_p \partial^p \right) \circ f = 0,$$

gdzie $f = f^k e_k$ jest odwzorowaniem z S w V , a ϵ_p może być wybrany jako element jednostkowy w S , tzn. $\epsilon_p \circ e_k = e_k$, $k = 1, \dots, \dim V$ ($\epsilon_p \equiv \epsilon_0$).

Korzystając z postaci (*) równania Fuetera-Hurwitza i stosując kilka trików technicznych znajdujemy krok po kroku rozwiązania wielomianowe.

Definiujemy odwzorowanie $F_1 : S \rightarrow V$ jako:

$$\begin{aligned} F_1(x, t) &:= F_1(x, \vec{t}_1, \dots, \vec{t}_n) \\ &:= \sum_{k=1}^n \left(\sum_{\beta=1}^{p-1} t_k^\beta \epsilon_\beta \right) \circ x^p e_k - \sum_{k=1}^n \left(\sum_{\gamma=1}^{p-1} t_k^\gamma x^\gamma \right) e_k, \end{aligned}$$

gdzie $\vec{t}_k := (t_k^\beta)$, $t_k^\beta \in \mathbf{R}$, $\beta = 1, \dots, p-1$, $k = 1, \dots, n$ są dowolnymi parametrami. Ponieważ $\epsilon_\beta \circ e_k = C_{\beta k}^m e_m$, więc odwzorowanie F_1 jest dobrze zdefiniowane dla każdego układu parametrów $(\vec{t}_1, \dots, \vec{t}_n) \in \underbrace{\mathbf{R}^{p-1} \times \dots \times \mathbf{R}^{p-1}}_n$.

F_1 jest wielomianem jednorodnym stopnia 1 w zmiennych x^γ , $\gamma = 1, \dots, p$ i spełnia równanie Fuetera-Hurwitza.

Aby znaleźć wielomiany jednorodne dowolnego stopnia $m > 1$ w zmiennych x^γ , postępujemy następująco.

Przed wszystkim zauważamy, że

$$F_1(x, \vec{t}_1, \dots, \vec{t}_n) = \sum_{k=1}^n (x^p \vec{t}_k - \langle \vec{t}_k, \vec{x} \rangle) \circ e_k,$$

gdzie

$$\vec{t}_k := \sum_{\alpha=1}^{p-1} t_k^\alpha \epsilon_\alpha, \quad k = 1, \dots, n, \quad \vec{x} := \sum_{\beta=1}^{p-1} x^\beta \epsilon_\beta,$$

a $\langle \cdot, \cdot \rangle$ oznacza standardowy iloczyn skalarny w $\mathbf{R}^{p-1}$.

Wprowadzając formalne oznaczenia:

$$\begin{aligned} (\vec{t}_k)^{\circ m} &:= \underbrace{\vec{t}_k \dots \vec{t}_k}_m \\ (\vec{t}_k)^{\circ m} \circ e_k &:= \underbrace{\vec{t}_k \dots \vec{t}_k}_{m-1} \circ (\vec{t}_k \circ e_k) := (\vec{t}_k)^{\circ(m-1)} \circ (\vec{t}_k \circ e_k), \\ (\epsilon_p)^{\circ m} &:= \epsilon_p, \quad \epsilon_p \circ e_k = e_k, \quad \vec{t}_k \epsilon_p = \vec{t}_k, \quad k = 1, \dots, n, \end{aligned}$$

definiujemy

$$F_m(x, t) := F_m(x, \vec{t}_1, \dots, \vec{t}_n) := \sum_{k=1}^n [x^p t_k - \langle \vec{t}_k, \vec{x} \rangle]^{om} \circ e_k.$$

F_m są dobrze zdefiniowanymi odwzorowaniami z S do V dla każdego układu parametrów $(\vec{t}_1, \dots, \vec{t}_n) \in \underbrace{\mathbf{R}^{p-1} \times \dots \times \mathbf{R}^{p-1}}_n$ i dla każdego $m = 1, 2, \dots$. Co więcej, F_m jest wielomianem jednorodnym stopnia m w zmiennej $x \in S$ oraz F_m spełnia równanie Fuetera-Hurwitza [28].

Mając rozwiązania wielomianowe dowolnego stopnia w następnym kroku znajdujemy rozwiązanie wykładnicze:

$$(E) \quad \exp\left[\sum_{k=1}^n (x^p t_k - \langle \vec{t}_k, \vec{x} \rangle) \circ e_k\right] := \sum_{s=0}^{\infty} \frac{1}{s!} F_s(x, t).$$

Ogólne rozwiązanie równania Fuetera-Hurwitza jest dane poprzez superpozycję rozwiązań specjalnych (E) scałkowanych po parametrach $\vec{t}_1, \dots, \vec{t}_n$, $\vec{t}_k = (t_k^1, \dots, t_k^{p-1})$, $k = 1, \dots, n$, zatem wygląda następująco:

$$\Phi(x) := \int_{-\infty}^{+\infty} \dots \int_{-\infty}^{+\infty} A(\vec{t}_1, \dots, \vec{t}_n) \exp\left[\sum_{k=1}^n (x^p t_k - \langle \vec{t}_k, \vec{x} \rangle) \circ e_k\right] dt$$

z odpowiednim jądrem $A(\vec{t}_1, \dots, \vec{t}_n)$.

Dalsze szczegóły dotyczące rozwiązań równania Fuetera-Hurwitza, a w tym jego reprezentacji Fourierowskiej, pomijam, by nie przedłużać tego tematu i przejdę do następnych kwestii.

*   *   *

Analiza zespolona, jak również analiza kwaternionowa w sensie Fuetera, są szczególnymi przypadkami analizy w teorii par Hurwitza. Aby uzasadnić takie stwierdzenie, podałem odpowiedniki podstawowych pojęć i twierdzeń analizy zespolonej w analizie Fuetera-Hurwitza.

Przypadek kwaternionowy, pod względem „technicznym” i rachunkowym, jest bardzo trudny. Skala trudności, w przypadku ogólnym, teorii par Hurwitza, zwiększa się jeszcze bardziej. Przedstawię to na przykładzie poszukiwania odpowiedników następujących twierdzeń: Cauchy’ego i wzoru całkowego Cauchy’ego.

Zacznę od uogólnienia pojęcia „indeksu”.

Niech $(S, V, \circ)$ będzie parą Hurwitza. Zdefiniujemy pewną $(p - 1)$ -formę w S , która będzie grać rolę jądra. Przyjmujemy:

$$K_x := \sum_{i=1}^p (-1)^{i-1} \epsilon_i dx^1 \wedge \dots \wedge \widehat{dx^i} \wedge \dots \wedge dx^p,$$

gdzie (ϵ_i) jest bazą w S , symbol $\widehat{}$ oznacza, że odpowiedni wyraz jest pominięty. K_x jest dobrze zdefiniowaną $(p - 1)$ -formą w S .

Def. 8. Niech Γ będzie $(p - 1)$ -cyklem w $S \setminus \{x_o\}$, x_o - wyróżniony punkt w S . Definiujemy *indeks* punktu x_o względem Γ i dowolnego ustalonego wektora $\vec{l} \in V$ następująco:

$$\text{Ind}_{\Gamma, \vec{l}}(x_o) := \frac{1}{\sigma_{p-1}} \int_{\Gamma} \frac{(x - x_o)^+}{\|x - x_o\|^p} \circ (K_x \circ \vec{l}),$$

gdzie $x^+ := \epsilon_{\alpha}^+ x^{\alpha}$, a σ_{p-1} oznacza $(p - 1)$ -objętość $(p - 1)$ -sfery jednostkowej S_{p-1} [27].

Przykład tak zdefiniowanego indeksu pokazuje następujący:

Lemat 1. Niech $\Gamma = S_{p-1}^r$ będzie $(p - 1)$ -sferą o promieniu r (i orientacji indukowanej z $\mathbf{R}^p$) traktowaną jako cykl w $S \setminus \{0\}$ [27], wówczas

$$\text{Ind}_{\Gamma, \vec{l}}(0) = \vec{l}.$$

Dowodzimy (co nie jest oczywiste), że:

1. Indeks $\text{Ind}_{\Gamma, \vec{l}}(x_o)$ zależy jedynie od klasy homologii cyklu Γ w $S \setminus \{x_o\}$.
2. $\text{Ind}_{\Gamma, \vec{l}}(x_o) \in \mathbf{Z} \cdot \vec{l}$, $\mathbf{Z}$ - oznacza zbiór liczb całkowitych.
3. $\text{Ind}_{\Gamma, \vec{l}}(x_o)$, jako funkcja punktu x_o , jest stałą na każdej spójnej składowej zbioru $S \setminus \{\Gamma\}$.

Zauważmy, że $\text{Ind}_{\Gamma, \vec{l}}(x_o) = k \cdot \vec{l}$, $k \in \mathbf{Z}$. Ponieważ k nie zależy od $\vec{l} \neq 0$, zatem możemy przyjąć następującą definicję:

$$\text{Ind}_{\Gamma}(x_o) := k$$

tak, że

$$\text{Ind}_{\Gamma, \vec{l}}(x_o) = \text{Ind}_{\Gamma}(x_o) \cdot \vec{l}.$$

Tw. 9 (uogólniony wzór całkowy Cauchy'ego). Niech $f : \Omega \rightarrow V$, gdzie Ω jest zbiorem otwartym w S , będzie odwzorowaniem regularnym w sensie Fuetera-Hurwitza, a Γ - $(p - 1)$ -cyklem homologicznie trywialnym w Ω . Wówczas dla każdego $x_o \in \Omega \setminus \{\Gamma\}$ mamy:

$$\text{Ind}_{\Gamma}(x_o) \cdot f(x_o) = \frac{1}{\sigma_{p-1}} \int_{\Gamma} \frac{(x - x_o)^+}{\|x - x_o\|^p} \circ [K_x \circ f(x)].$$

Tw. 10 (uogólnione tw. Cauchy'ego). Jeżeli f jest odwzorowaniem regularnym w sensie Fuetera-Hurwitza w obszarze $\Omega \subseteq S$, $f : \Omega \rightarrow V$, a Γ jest $(p - 1)$ -wymiarowym cyklem homologicznym zeru w Ω , wówczas

$$\int_{\Gamma} K_x \circ f(x) = 0.$$

Uwaga 1. Zasada maksimum, twierdzenie o wartości głównej (mean value property), jak i wiele innych klasycznych twierdzeń mają swoje analogony w analizie odwzorowań regularnych w sensie Fuetera-Hurwitza.

Jak pokazują powyższe przykłady konstrukcja ogólnej analizy Fuetera-Hurwitza wymaga jedynie definicji pary Hurwitza. Wszystko poza tym „robi się” korzystając z wewnętrznej struktury danej pary Hurwitza.

Warto zaznaczyć, że pojęcie pary Hurwitza okazało się być ważnym narzędziem. Jest ono ściśle związane z teorią algebr Clifforda, stanowi podstawę ogólnej analizy (której przypadkami szczególnymi są: analiza zespolona i analiza kwaternionowa w sensie Fuetera) oraz posiada wiele związków z fizyką teoretyczną [29, 34, 35].

*   *   *

W kolejnej części moich rozważań uogólniłem pojęcie struktury superzespolonej wprowadzonej w [35] na pseudo-Euklidesowe pary Hurwitza [15]. Opisuję podstawowe algebraiczne i geometryczne własności tych struktur i znajduję warunek konieczny i wystarczający dla ich istnienia [15].

W skrócie teorię tę można przedstawić następująco.

Punktem wyjścia jest:

Def. 9. Przestrzenią wektorową typu Hurwitza $\mathbf{E}$ dla pseudo-Euklidesowej przestrzeni wektorowej (V, κ) jest p -wymiarowa podprzestrzeń przestrzeni $End(V, \kappa)$ endomorfizmów przestrzeni (V, κ) składająca się ze wszystkich endomorfizmów E , które nie pozostawiają niezmienniczymi podprzestrzeni właściwych przestrzeni V oraz spełniają warunek:

$$(Ef, Ef)_V = \|E\|^2(f, f)_V \quad \text{dla } f \in V, E \in \mathbf{E},$$

gdzie norma $\|E\| := (Tr E^T E)^{\frac{1}{2}}$, jest przedstawiona w dowolnej macierzowej reprezentacji endomorfizmu E dla ustalonej ortonormalnej bazy (e_j) w V . Załóżmy jeszcze, że $\mathbf{E}$ zawiera endomorfizm identycznościowy E_o .

Rozważmy dalej układ $\{\gamma_\alpha\}$, $p - 1$ urojonych, $n \times n$ macierzy określonych poprzez wzory:

$$\begin{aligned} \gamma_\alpha \gamma_\beta + \gamma_\beta \gamma_\alpha &= 2\widehat{\eta_{\alpha\beta}} I_n, \quad \alpha, \beta = 1, \dots, p, \quad \alpha, \beta \neq t, \\ \gamma_\alpha^+ &= -\gamma_\alpha, \quad Re \gamma_\alpha = 0, \quad \alpha = 1, \dots, p, \quad \alpha \neq t, \\ \gamma_\alpha^+ &:= \kappa \gamma_\alpha^T \kappa^{-1}, \end{aligned}$$

gdzie I_n jest $n \times n$ macierzą jednostkową, a $\widehat{\eta_{\alpha\beta}}$ określone jest następująco:

$$\widehat{\eta_{\alpha\beta}} := \eta_{\alpha\beta} / \eta_{tt}.$$

Wyberzmy endomorfizmy bazowe $\{E_o, E_\alpha\}$, $\alpha = 1, \dots, p$, $\alpha \neq t$ w $\mathbf{E}$ tak, że

$$E_o e_j = e_j, \quad E_\alpha e_j = i \gamma_{j\alpha}^k e_k, \quad \alpha = 1, \dots, p, \quad \alpha \neq t, \quad j, k = 1, \dots, n,$$

gdzie i oznacza jednostkę urojoną.

Rozważmy teraz ustalony kierunek $\tilde{n}$ w $\mathbf{E}$ związany z endomorfizmami E_α , $\alpha = 1, \dots, p$, $\alpha \neq t$. Definiujemy ten kierunek następująco:

$$\tilde{n} := \sum_{\alpha=1, \alpha \neq t}^p E_\alpha n^\alpha, \quad \sum_{\alpha, \beta=1; \alpha, \beta \neq t}^p \widehat{\eta_{\alpha\beta}} n^\alpha n^\beta = 1,$$

gdzie (n^α) jest układem $p - 1$ liczb rzeczywistych. Zauważmy, że

$$\tilde{n}^2 = -E_o.$$

Co więcej, endomorfizm $\tilde{n}$ reprezentowany jest w bazie (e_j) za pomocą macierzy

$$J := in^\alpha \gamma_\alpha$$

o własności:

$$J^2 = -I_n.$$

Oznaczmy przez $O(k, l)$ grupę ortogonalnych transformacji przestrzeni (V, κ) , gdzie $\kappa = \text{diag} \left(\underbrace{1, \dots, 1}_k, \underbrace{-1, \dots, -1}_l \right)$. Mamy $J \in O(k, l)$.

Problem 2. Dla jakich par (k, l) dodatnich liczb całkowitych istnieje macierz $J \in O(k, l)$ taka, że $J^2 = -I_n$, $n = k + l$?

Odpowiedź dana jest poprzez następujące:

Tw. 11. Niech

$$\kappa = \begin{pmatrix} I_k & 0 \\ 0 & -I_l \end{pmatrix}, \quad k, l \neq 0.$$

Jeżeli $J \in O(k, l)$ i J spełnia warunek $J^2 = -I_n$, $n = k + l$, wówczas:

1) J ma postać:

$$J = \begin{pmatrix} A & C \\ C^T & B \end{pmatrix},$$

gdzie $A \in \mathcal{M}(k)$, $A \neq 0$, $A^T = -A$; $B \in \mathcal{M}(l)$, $B \neq 0$, $B^T = -B$; $C \in \mathcal{M}(l \times k)$ oraz macierze A, B, C spełniają warunki:

- a) $A^T A - C^T C = I_k$,
- b) $A^T C - C^T B = 0$,
- c) $B^T B - C^T C = I_l$.

2) Liczby k i l muszą być parzyste.

Najprostszym przykładem J jest następująca macierz:

$$J^o = \begin{pmatrix} 0 & 1 & 0 & 0 & \dots & 0 & 0 \\ -1 & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & \dots & . & . \\ 0 & 0 & -1 & 0 & \dots & . & . \\ . & . & . & . & \dots & . & . \\ . & . & . & . & \dots & . & . \\ 0 & 0 & . & . & \dots & 0 & 1 \\ 0 & 0 & . & . & \dots & -1 & 0 \end{pmatrix}.$$

Dowodzę, że zbiór wszystkich macierzy J spełniających warunki : $J \in O(k, l)$, $J^2 = -I_n$, $n = k + l$, jest postaci:

$$J = R J^o R^{-1}, \quad \text{gdzie } R \in O(k, l).$$

Wykorzystując opisany wyżej pomysł struktury superzespolonej podaję efektywną konstrukcję zespolonego iloczynu skalarnego w przestrzeni V danej pseudo-Euklidesowej pary Hurwitza $(S, V, \circ)$ [15]. Ten wynik jest odpowiednikiem w teorii par Hurwitza tzw. „lifting theorem” pochodzącego od Fröhlich’a i Mc Evett’a [7].

W części końcowej tego rozdziału pokazuję istnienie odwzorowania biliniowego $\star : C(Q_S) \times C(Q_V) \rightarrow C(Q_V)$, gdzie $(S, V, \circ)$ jest daną parą Hurwitza, a $C(Q_B)$ oznacza algebrę Clifforda nad przestrzenią wektorową B wyposażoną w formę kwadratową Q_B , które to (odwzorowanie) powoduje, że następujący diagram:

$$\begin{array}{ccc} S \times V & \xrightarrow{\circ\text{-Hurwitz multiplication}} & V \\ i_S \times i_V \downarrow & & \downarrow i_V \\ C(Q_S) \times C(Q_V) & \xrightarrow{\star = ?} & C(Q_V) \end{array}$$

jest przemienny (tutaj $i_B : B \rightarrow C(Q_B)$ oznacza kanoniczne włożenie).

Główny rezultat tej części to:

Tw. 12. Niech S i V będą rzeczywistymi przestrzeniami wektorowymi wyposażonymi w niezdegenerowane formy kwadratowe, odpowiednio Q_S i Q_V . Oznaczmy przez $C^{\mathbf{C}}(Q_S)$ (odpowiednio - $C^{\mathbf{C}}(Q_V)$) zespoloną algebrę Clifforda dla przestrzeni (S, Q_S) (odpowiednio (V, Q_V)). Załóżmy, że istnieje biliniowe odwzorowanie

$$\star : C^{\mathbf{C}}(Q_S) \times C^{\mathbf{C}}(Q_V) \rightarrow C^{\mathbf{C}}(Q_V),$$

które spełnia następujący warunek:

$$(N) \quad N_V(x_S \star y_V) = N_S(x_S)N_V(y_V), \quad x_S \in \Gamma_S, \quad y_V \in \Gamma_V,$$

gdzie Γ oznacza grupę Clifforda, a N jest normą spinorową.

Wówczas $\star$ jest generowane przez mnożenie Hurwitza, tzn. $\star|_{S \times V} = \circ$, gdzie $\circ : S \times V \rightarrow V$ jest biliniowym odwzorowaniem takim, że $\|s \circ v\|_V = \|s\|_S \|v\|_V$ dla wszystkich $s \in S$ i wszystkich $v \in V$ [15].

Rezultat powyższy jest uzupełniony przykładem biliniowego odwzorowania $\square : C^{\mathbf{C}}(Q_S) \times C^{\mathbf{C}}(Q_V) \rightarrow C^{\mathbf{C}}(Q_V)$, które nie spełnia warunku (N).

SOME PROBLEMS OF QUATERNIONIC ANALYSIS

Uwaga

Praca ta jest właściwie wstępem, wprowadzeniem do tematyki książki „The Fueter-Hurwitz operator and related topics”. Zawiera podstawowe pojęcia i podstawowe fakty z tzw. analizy kwaternionowej. Rozdziały I - III, zawierają rzeczy znane lub prawdopodobnie znane, zostały napisane specjalnie z myślą, by przedstawić fundamety tej nie-

znanej powszechnie teorii matematycznej. Nie oznacza to jednak, iż pewne, przedstawione dowody, nie są oryginalne. Omawiając wyniki z tej pracy skupię się wyłącznie na tych, które z pewnością są wyłącznie mojego autorstwa.

Rozdział III

W tym rozdziale przedstawiłem alternatywną definicję holomorficzności dla funkcji kwaternionowych, tzw. Q-holomorficzność (alternatywną w stosunku do pojęcia funkcji regularnej w sensie Fuetera) i pokazałem dwie własności odwzorowań Q-holomorficznych, które nie mają odpowiedników w analizie zespolonej.

W Rozdziale I definiuję pojęcie *struktury prawie kwaternionowej*, jako uogólnienie struktury prawie zespolonej, w sposób następujący:

Def. 1. Niech V będzie rzeczywistą przestrzenią wektorową. *Strukturą prawie kwaternionową* $\mathcal{H}$ na V nazywamy układ 2 struktur prawie zespolonych $\{I, J\}$ takich, że

$$IJ + JI = 0, \quad I^2 = J^2 = -Id \quad (IJ = -JI),$$

gdzie Id oznacza endomorfizm identycznościowy na V .

Stosując pojęcie struktury prawie kwaternionowej definiuję pojęcie odwzorowania *Q-holomorficznego*.

Def. 2. Niech $V = (V, \mathcal{H}_V)$ i $W = (W, \mathcal{H}_W)$ będą rzeczywistymi przestrzeniami wektorowymi wyposażonymi w struktury prawie kwaternionowe, odpowiednio $\mathcal{H}_V = (I_1, I_2)$ i $\mathcal{H}_W = (\tilde{I}_1, \tilde{I}_2)$. Załóżmy, że $\Phi : V \rightarrow W$ jest gładkim odwzorowaniem. Wówczas odwzorowanie Φ nazywamy *Q-holomorficznym*, jeżeli spełnia następujący warunek:

$$\tilde{I}_\alpha \circ d\Phi = d\Phi \circ I_\alpha, \quad \alpha = 1, 2.$$

Pokazuję następujące:

Tw. 1. Niech U będzie otwartym otoczeniem 0 w $\mathbf{R}^4$. Załóżmy, że $\Phi : \mathbf{R}^{4n} \rightarrow \mathbf{R}^4$ jest odwzorowaniem Q-holomorficznym ze względu na standardowe struktury prawie zespolone, odpowiednio $\{I_1, I_2\}$ i $\{\tilde{I}_1, \tilde{I}_2\}$. Jeżeli Φ jest odwzorowaniem osobliwym w 0, to jest odwzorowaniem stałym.

Przykład 1. Powyższe twierdzenie nie jest prawdziwe w analizie zespolonej. Weźmy, dla przykładu, odwzorowanie $\Phi : \mathbf{C} \rightarrow \mathbf{C}$ określone wzorem: $\Phi(z) := z^2$. Odwzorowanie to spełnia założenia Tw. 1 i jest osobliwe w 0, ale nie jest odwzorowaniem stałym.

Rozdział IV

W tym rozdziale udowadniam jeden z najbardziej znaczących rezultatów moich prac. Mianowicie stosując podstawowe pojęcia analizy kwaternionowej pokazuję, że nie istnieją 4-wymiarowe rozmaitości prawie Kählerowskie, które są lokalnie konforemnie płaskie i posiadają metrykę szczególnej postaci. Dokładnie udowadniam, że prawdziwe jest

poniższe Tw.2, ale zanim je sformułuję koniecznym jest wprowadzenie następującej definicji:

Def. 3. Rozmaitość Riemannowską (M^4, g) nazywamy *lokalnie konforemnie płaską*, jeżeli dla każdego punktu $p_o \in M^4$ istnieje układ lokalnych współrzędnych $(U; w, x, y, z)$ taki, że w tym układzie metrykę g można przedstawić w postaci:

$$(g) \quad g = g_o(p)[dw^2 + dx^2 + dy^2 + dz^2], \quad p \in U_{p_o},$$

gdzie g_o jest rzeczywistą, dodatnią funkcją klasy C^∞ , określoną w U_{p_o} .

Tw. 2. 4-wymiarowa rozmaitość prawie Kählerowska nie może posiadać lokalnie konforemnie płaskiej metryki Riemannowskiej postaci:

$$g_o(w, x, y, z) := g_o(r), \quad r^2 := w^2 + x^2 + y^2 + z^2,$$

gdzie $g_o(r)$ jest funkcją analityczną w zmiennej r różną od stałej.

Punktem wyjścia dla udowodnienia powyższego twierdzenia jest ciekawy fakt pokazujący związek 4-wymiarowych lokalnie konforemnie płaskich rozmaitości prawie Kählerowskich z kwaternionowymi funkcjami regularnymi w sensie Fuetera. Oto on:

Lemat 1 (Basic Lemma). Jeżeli (M^4, J, g, Ω) jest 4-wymiarową lokalnie konforemnie płaską rozmaitością prawie Kählerowską, wówczas funkcja g_o , zdefiniowana w (g), jest modułem kwaternionowej funkcji, która jest regularna w sensie Fuetera i wyznaczona jednoznacznie przez strukturę prawie zespoloną J i 2-formę fundamentalną Ω .

Jako uzupełnienie powyższych rozważań podałem kilka przykładów metryk lokalnie konforemnie płaskich, o których mowa w Tw. 2 i Lemacie 1. Jeden z nich jest godny podkreślenia, a mianowicie:

Przykład 2. Model Poincaré'go, tzn. kula jednostkowa B^4 w $\mathbf{R}^4$ wyposażona w metrykę:

$$g := \frac{4}{(1 - r^2)^2}(dw^2 + dx^2 + dy^2 + dz^2), \quad r^2 := w^2 + x^2 + y^2 + z^2$$

nie jest rozmaitością prawie Kählerowską.

Z dowodu Tw. 2 wynika kolejny znaczący wynik, a mianowicie:

Tw. 3. Równanie Fuetera $D^+ \cdot F = 0$ (Def. 2 Wstępu) nie posiada rozwiązania, którego moduł byłby postaci:

$$\|F\| := g(r), \quad r^2 := w^2 + x^2 + y^2 + z^2,$$

gdzie $g(r)$ jest funkcją analityczną różną od stałej.

Rozdział V

Ta część poświęcona jest kwaternionowym podrozmaitościom Lagranżanowskim. Podaję w nim m.in. warunek konieczny i wystarczający aby graf był kwaternionową podrozmaitością Lagranżanowską.

Tw. 4. Załóżmy, że $\Omega \subseteq \mathbf{R}^n$ jest zbiorem otwartym i niech $f : \Omega \rightarrow \mathbf{R}^n$ będzie odwzorowaniem klasy C^1 . Oznaczmy przez M graf odwzorowania f w $\mathbf{H}^n = \mathbf{R}^n + i\mathbf{R}^n + j\mathbf{R}^n + k\mathbf{R}^n$. Wówczas graf M jest kwaternionową podrozmaitością Lagranżanowską wtedy i tylko wtedy, gdy macierz Jacobiego $[\frac{\partial f^i}{\partial x_j}]$ jest symetryczna.

W szczególności, jeżeli Ω jest zbiorem jednopójnym, wówczas M jest Lagranżanowską wtedy i tylko wtedy, gdy $f = \nabla F$, tzn. gdy f jest gradientem pewnego potencjału $F \in C^2(\Omega)$.

Udowodniłem także

Tw. 5. (Proposition V.2.1) Jeżeli $\xi \subset \mathbf{C}^{2n}$ jest płaszczyzną Lagranżanowską w sensie zespolonym, to również $\xi \subset \mathbf{H}^{2n}$ jest Lagranżanowską w sensie kwaternionowym.

W tym rozdziale pokazuję również jawne postaci pewnych charakterystycznych równań różniczkowych naturalnie związanych z pewnymi typami kwaternionowych podrozmaitości Lagranżanowskich.

Dodatkowo przedstawiam odkryty przeze mnie niedawno związek pomiędzy kwaternionowymi funkcjami regularnymi w sensie Fuetera a 2-formami fundamentalnymi na 4-wymiarowej rozmaitości prawie Kählerowskiej.

QUATERNIONIC REGULAR FUNCTIONS IN THE SENSE OF FUETER AND FUNDAMENTAL 2-FORMS ON A 4-DIMENSIONAL ALMOST KÄHLER MANIFOLD

Jest rzeczą bardzo ciekawą, że wykorzystując własności funkcji kwaternionowych można otrzymać znaczące wyniki w analizie zespolonej. Istnieje wiele zdumiewających związków pomiędzy kwaternionowymi funkcjami regularnymi w sensie Fuetera a wieloma obiektami (pojęciami) z analizy zespolonej (n.p. Rozdział IV w mojej książce „Some problems of quaternionic analysis”). W mojej pracy pokazuję kolejny z takich faktów, mianowicie, że istnieje związek między kwaternionowymi funkcjami regularnymi w sensie Fuetera a fundamentalnymi 2-formami na 4 wymiarowej rozmaitości prawie Kählerowskiej.

Tw.

a) Każdej kwaternionowej funkcji F postaci:

$$F = Ai + Bj + Ck,$$

która jest lewo regularna w sensie Fuetera można przyporządkować skośnie symetryczną 4×4 -macierz postaci:

$$(*) \quad \Omega_F = \begin{pmatrix} 0 & C & -B & A \\ -C & 0 & A & B \\ B & -A & 0 & C \\ -A & -B & -C & 0 \end{pmatrix},$$

która jest zamkniętą 2-formą: $d\Omega_F = 0$.

b) Odwrotnie, każdej skośnie symetrycznej 4×4 -macierzy Ω postaci (*), która jest zamkniętą 2-formą, można przyporządkować w sposób jednoznaczny funkcję kwaternionową

$$F_\Omega := Ai + Bj + Ck,$$

która jest lewo regularna w sensie Fuetera.

c) Spełniona jest równość:

$$\det \Omega_F = (A^2 + B^2 + C^2)^2 = \|F_\Omega\|^2.$$

c) Dla dowolnych skośnie symetrycznych 4×4 -macierzy postaci (*):

$$\Omega_1 = \begin{pmatrix} 0 & C_1 & -B_1 & A_1 \\ -C_1 & 0 & A_1 & B_1 \\ B_1 & -A_1 & 0 & C_1 \\ -A_1 & -B_1 & -C_1 & 0 \end{pmatrix}, \quad \Omega_2 = \begin{pmatrix} 0 & C_2 & -B_2 & A_2 \\ -C_2 & 0 & A_2 & B_2 \\ B_2 & -A_2 & 0 & C_2 \\ -A_2 & -B_2 & -C_2 & 0 \end{pmatrix}$$

ich iloczyny $\Omega_1 \cdot \Omega_2$ oraz $\Omega_2 \cdot \Omega_1$ są postaci (*) wtedy i tylko wtedy gdy spełniony jest następujący warunek:

$$A_1 A_2 + B_1 B_2 + C_1 C_2 = 0.$$

e) Dla dowolnych kwaternionowych funkcji postaci:

$$F_1 := A_1 i + B_1 j + C_1 k,$$

$$F_2 := A_2 i + B_2 j + C_2 k$$

ich iloczyny $F_1 \cdot F_2$ oraz $F_2 \cdot F_1$ są postaci:

$$Ai + Bj + Ck$$

wtedy i tylko wtedy gdy spełniony jest następujący warunek:

$$A_1 A_2 + B_1 B_2 + C_1 C_2 = 0.$$

f) Jeżeli

$$\Omega = \begin{pmatrix} 0 & C & -B & A \\ -C & 0 & A & B \\ B & -A & 0 & C \\ -A & -B & -C & 0 \end{pmatrix} \neq 0,$$

wówczas

$$\begin{aligned} \Omega^{-1} &= -\frac{1}{A^2 + B^2 + C^2} \cdot \begin{pmatrix} 0 & C & -B & A \\ -C & 0 & A & B \\ B & -A & 0 & C \\ -A & -B & -C & 0 \end{pmatrix} \\ &= -\frac{1}{A^2 + B^2 + C^2} \cdot \Omega = -\frac{1}{\sqrt{\det \Omega}} \Omega \end{aligned}$$

g) Jeżeli

$$F = Ai + Bj + Ck \quad (F \neq 0),$$

wówczas

$$F^{-1} = \frac{\overline{F}}{\|F\|} = \frac{-(Ai + Bj + Ck)}{\sqrt{A^2 + B^2 + C^2}} = -\frac{1}{\|F\|} F.$$

LITERATURA

- [1] M.M. B e r g e r, Sur les groupes d'holonomie homogène des variétés à connexion affine et des variétés Riemanniennes, Bull. Soc. Math. France 83 (1955), pp. 279-330.
- [2] A.L. B e s s e, Einstein manifolds, Ergeb. der Math. 3, Folge Band 10, Springer-Verlag, Berlin and New York, 1987.
- [3] E. B o n a n, Sur les G-structures de type quaternionen, Cahiers de Top. et Geom. Diff. 9 (1967), pp. 389-461.
- [4] F. B r a c k x, R. D e l a n g h e and F. S o m m e n, Clifford analysis, Research Notes in Math. 75, Pitman, Boston-London-Melbourne, 1982.
- [5] S.S. C h e r n, On a generalization of Kähler geometry, Algebraic Geometry and Topology, A Symposium in honor of S. Lefschetz, Princeton, N.J., 1957.
- [6] J. E e l l s and L. L é m a i r e, Selected topics in harmonic maps, Conference Board of the Mathematical Sciences, Amer. Math. Soc. Vol 50, Rhode Island, 1983.
- [7] A. F r ö l i c h and A. M c E v e t t, Forms over rings with involution, J. Algebra 12 (1969), pp. 79-104.
- [8] R. F u e t e r, Die Funktionentheorie der Differentialgleichungen $\Delta=0$ und $\Delta\Delta=0$ mit vier reellen Variablen, Comment. Math. 7 (1935), pp. 307-330.
- [9] —, Über die analytische Darstellung der regulären Funktionen einer Quaternionenvariablen, Comment. Math. Helv. 8 (1936), pp. 371-378.
- [10] W.V.D. H o d g e, The Theory and Applications of Harmonic Integrals, Cambridge Univ. Press, New York, 1952.
- [11] A. H u r w i t z, Über die Komposition der quadratischen Formen von beliebig vielen Variablen, Nachrichten von der Königl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Math.-phys. Kl (1898), pp. 309-316; reprinted in: A. Hurwitz, Mathematische Werke II, Birkhäuser Verlag, Basel (1933), pp. 565-571.
- [12] —, Über die Komposition der quadratischen Formen, Math. Ann. 88 (1923), pp. 1-25; reprinted in: A. Hurwitz, Mathematische Werke II, Birkhäuser Verlag, Basel (1933), pp. 641-666.
- [13] W. K l i g e n b e r g, Manifolds with restricted conjugate locus, Ann. of Math., 78, pp. 537-547, 1963.
- [14] S. K o b a y a s h i and K. N o m i z u, Foundations of Differential Geometry, Vols. I-II, Interscience, 1963.
- [15] W. K r ó i k o w s k i, Anisotropic complex structure on the pseudo-Euclidean Hurwitz pairs, Ann. Pol. Math., Vol. 55 (1991), pp. 225-240.
- [16] —, On Fueter-Hurwitz regular mappings, Dissertationes Mathematicae, Vol. CCCLIII, Warsaw 1996, 91 pages.
- [17] —, Pairs of Clifford algebras of the Hurwitz-type, Proc. of the Internat. Symposium on Generalizations of Complex Analysis and Their Applications in Physics, Warsaw,

May 30 - July 1, 1994, Ed. by J. Ławrynowicz, Banach Center Publications, Vol. 37, PWN - Polish Scientific Publishers, Warsaw 1996, pp. 327-330.

[18] —, Fueter regular mappings and harmonicity, *Ann. Pol. Math.*, Vol. 64, No. 2, 1996, pp. 97-114.

[19] —, A Clifford-type structure, *Demonstratio Math.*, Vol. XXXVI, No. 3, pp. 563-578, 2003.

[20] —, Quaternionic condition for the existence of 4-dimensional locally conformally flat almost Kähler manifolds, *Demonstratio Math.*, Vol. XXXIX, No. 1, pp. 195-202, 2006.

[21] —, On some singularity of a hypercomplex analysis, *Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis, Sectio Mathematica*, Vol. 48, 2005, pp. 19-29.

[22] —, On 4-dimensional locally conformally flat almost Kähler manifolds, *Archivum Mathematicum*, Tomus 42, pp. 1-9, 2006.

[23] — and S. Marchiava, On Lichnerowicz smooth homotopy invariants for G-structures, *Noti di Matematica*, Vol. 13, No. 1 (1993), pp. 197-212.

[24] — and R.M. Porter, Quaternionic regular and biregular functions in the sense of Fueter, *Ber. Univ. Jyväskylä Math. Inst.* 55 (1993), pp. 65-87.

[25] — and —, Regular and biregular functions in the sense of Fueter - some problems, *Ann. Pol. Math.*, Vol. LIX, No. 1 (1994), pp. 53-64.

[26] — and —, Biregular quaternionic functions, *Clifford Algebras and Their Applications in Mathematical Physics*, Proc. of the Internat. Conf., Deinze, May 3 - 7, 1993, Ed. by F. Brackx et al., Kluwer Academic Publishers, 1993, Dordrecht-Boston-London, Vol. 55, pp. 129-135.

[27] — and E. Ramirez de Arellano, Fueter-Hurwitz regular mappings and an integral representation, *Clifford Algebras and Their Applications in Mathematical Physics*, Proc. Montpellier 1989, Ed. by A. Micali et al., Kluwer Academic Publishers, Dordrecht-Boston-London (1992), pp. 221-237.

[28] — and —, On polynomial solutions of the Fueter-Hurwitz equation, *American Mathematical Society, Series "Contemporary Mathematics"*, Vol. 137 (1992), pp. 297-305.

[29] — and D. Lambert, J. Ławrynowicz and J. Rembeliński, The CR-problem and Hurwitz pairs applied to field theory and solid state physics, *Reports on Mathematical Physics*, Vol. 29, No. 1 (1991), pp. 23-44.

[30] A. Lichnerowicz, Applications harmoniques et variété Kähleriennes, *Rend. Sem. Mat. Fis. di Milano* 39 (1969), pp. 1-12.

[31] —, Applications harmoniques et variété Kähleriennes, *Symp. Math.* III (1970), Bologna, pp. 341-402.

[32] J. Ławrynowicz and J. Rembeliński, On the composition of non-degenerate quadratic forms with an arbitrary index, *Annales Faculté des Science de Toulouse X* (1989), pp. 141-168.

- [33] — and —, Hurwitz pairs equipped with complex structure, Seminar on Deformations, Łódź-Warsaw 1982-84, Proceedings (Lecture Notes in Math. 1165) (J. Lawrynowicz, ed.), Springer-Verlag, Berlin (1985), pp. 184-187.
- [34] — and —, Pseudo-Euclidean Hurwitz pairs and Kałuża-Klein theories, J. Phys. A: Gen. 20 (1987), pp. 5831-5848.
- [35] — and —, Supercomplex vector spaces and spontaneous symmetry breaking, Seminari di Geometria 1984, CNR (Università di Bologna), Bologna (S. Coen, ed.), pp. 131-154.
- [36] — and —, Pseudo-Euclidean Hurwitz pairs and generalized Fueter equations, Clifford Algebras and Their Applications in Mathematical Physics, Proceedings, Canterbury 1985 (J.S.R. Chisholm and A.K. Common, eds.), D. Reidel, Dordrecht (1986), pp. 39-48.
- [37] E. M a r t i n e l l i, Variétés à structure quaternionnienne généralisées, Rev. Roumaine Math. Pures Appl. 10 (1965), pp. 915-922.
- [38] I.R. P o r t o u s, Topological geometry, 2nd ed. Cambridge, Univ. Press, Cambridge, 1981.
- [39] S.M. S a l o m o n, Riemannian geometry and holonomy groups, Pitman Res. Notes Math. Ser. 201, Oxford, 1989.
- [40] V. S o u č e k, Holomorphicity in quaternionic analysis, Seminari di Geometria 1982-1983, Università di Bologna, Istituto de Geometria, Dipartimento de Matematica, 1984.
- [41] A. S u d b e r y, Quaternionic analysis, Math. Proc. Cambridge Philos. Soc. 85 (1979), pp. 199-225.
- [42] W.T. W u, Sur les classes caractéristiques des structures fibrés sphériques, Publications de l'Institut de Mathematiques de l'Université de Strassbourg, Ed. Hermann, Vol. XI, Paris 1952.

6. SPIS ZNACZĄCYCH PUBLIKACJI NAUKOWYCH SPOZA ROZPRAWY

1. A gauge theory for the Kadomtsev-Petviashvili system, Publication of the Research Institute for Mathematical Science, Kyoto University, Vol. 22, No. 6, 1986, pp. 1119-1128 (wspólna z S. Kanemaki i O. Suzuki).
2. On some Lagrangian model concerning the solitary waves, Reports on Mathematical Physics, Vol. 29, No. 2, 1991, pp. 123-139.
3. The CR-problem and Hurwitz pairs applied to field theory and solid state physics, Reports on Mathematical Physics, Vol. 29, No. 1, 1991, pp. 23-44 (wspólna z D. Lambert'em, J. Ławrynowiczem i J. Rembielińskim).
4. A Clifford-type structure, Demonstratio Mathematica, No. 3, Vol. 36, pp. 563-578, 2003.
5. On Clifford-type structures, Dissertationes Mathematicae, Vol. 440, 2006.

7. KRÓTKI OPIS PUBLIKACJI NAUKOWYCH SPOZA ROZPRAWY

W pracy 1. zajmujemy się lagranżanowskim opisem pól skalarnych. Definiujemy nowy typ „koneksji”, za pomocą której w nowy i prostszy sposób możemy przedstawić teorię Sato układu Kadomtsev’a-Petviashvili’ego. Wprowadzona przez nas grupa cechowania (gauge group) $\tilde{G}$ jest grupą składającą się z pewnych pseudo-różniczkowych operatorów stopni niedodatnich. Najważniejszym rezultatem pracy jest stwierdzenie, że przestrzeń $\mathbf{R}^*$ elementów grupy $\tilde{G}$ dających rozwiązania układu Kadomtsev’a-Petviashvili’ego definiuje płaską $\mathbf{R}^*$ -koneksję, którą nazywamy K.P.-koneksją. Ta koneksja może być traktowana jako szczególne pole cechowania (special gauge field).

Praca 2. jest poświęcona zastosowaniu geometrii Finslera do sformułowania teorii pola zawierającej solitony jako rozwiązania równań pola.

Z klasycznego punktu widzenia zjawisko solitonów nie daje się wytłumaczyć. Równania solitonowe opisują zjawiska fizyczne i powinny być traktowane jako równania ruchu dla określonych lagranżanów. Taki lagranżan nie istnieje np. dla najśłynniejszego z równań solitonowych, a mianowicie dla równania Korteweg’a-de Vries’a.

Okazuje się, że można sformułować mechanikę bazującą na geometrii Finslera taką, że solitony są w niej rozwiązaniami równań Lagrange’a-Euler’a.

W omawianej pracy podaję przykłady lagranżanów Finslerowskich, które prowadzą do równań ruchu mających te same rozwiązania co słynne klasyczne równania solitonowe (równania Korteweg’a-de Vries’a i sinus-Gordona). Co więcej pokazuję związki przedstawionej teorii z reprezentacją Lax’a równań solitonowych i układem Kadomtsev’a-Petviashvili’ego.

W pracy 3., stosując narzędzia teorii par Hurwitza, podajemy dokładne rozwiązania pewnych nieliniowych Sigma modeli. W szczególności badamy solitonowe równanie, tzw.

podwójne równanie sinusa-Gordona (double sine-Gordon eq.) w geometrii Finslera, co ma zastosowanie w opisie kryształów ferroelektrycznych. Nadto zajmujemy się równaniem $u_t u_x = 2u_{tx} \operatorname{tg} \frac{1}{2}u$, opisującym własności powierzchni kryształów, wykorzystując uogólnienie wyników Pouget'a i Maugin'a.

W pracach 4 - 5 definiuję pojęcie struktury typu Clifforda i rozmaitości typu Clifforda. Wprowadzam odpowiednik fundamentalnej 2-formy z analizy zespolonej i stosując go uogólniam twierdzenie Hodge'a o rozkładzie dla rozmaitości Kählerowskich (Hodge Decomposition Theorem) na rozmaitości typu Clifforda. Nadto, stosując twierdzenie Cherna, pokazuję, że ciąg liczb Bettiego dla rozmaitości typu Clifforda jest rosnący.

8. NAGRODY I WYRÓŻNIENIA

- Szkołę średnią, XXVI LO w Łodzi, ukończyłem z medalem "Zasłużony dla XXVI LO".

- Studia na kierunku Matematyka na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Łódzkiego ukończyłem z wyróżnieniem.

- Za pracę magisterską z fizyki p.t. "O odpowiedniości między nieliniowym równaniem Heisenberga a uogólnionym równaniem Diraca" otrzymałem nagrodę I stopnia Polskiego Towarzystwa Fizycznego Oddziału w Łodzi imienia prof. dr. Feliksa Wiśniewskiego.

- W protokole egzaminu doktorskiego, na wniosek prof. dr hab. Krzysztofa Maurina, wpisano mi ocenę bardzo dobrą.

9. WYJAZDY W RAMACH WSPÓŁPRACY NAUKOWEJ

Pracowałem dwukrotnie jako "visiting professor":

1. w 1990r., w Uniwersytecie "La Sapienza" w Rzymie i
2. w 1991r., w Centro de Investigacion y de Estudios Avanzados del I.P.N. (Politechnika w Meksyku), Meksyk.

Nadto, do wygłoszenia odczytów o wynikach własnych byłem zapraszany m.in. przez:

1. prof. Pierre Dolbeault, Université de Paris VI, 1985,
2. prof. Goivanni Porru, Università di Cagliari, 1985,
3. prof. Francesco Succi i Stefano Marchiafava, Università degli Studi di Roma "La Sapienza", 1987 - 1994,
4. prof. Diaz Gongora, Instituto Politécnico Nacional, Escuela Superior de Física y Matemáticas, México, 1989, 1990, 1992,
5. prof. Enrique Ramirez de Arellano, Centro de Investigación y de Estudios Avanzados del I.P.N., México, 1989,
6. prof. Jorge Filipe Almeida, Instituto Superior Novas Profissoes, Lisboa, 2011.

10. REFERATY WYGŁOSZONE NA KONFERENCJACH NAUKOWYCH

1. The 2nd International Conference on Complex Analysis and Applications, Varna 1981, Bulgaria.

Tytuł referatu: Relative homology groups of complex manifolds.

2. International Conference on Analytic Functions, Błazejewko 1982, Polska.

Tytuł referatu: Biholomorphic invariants on relative homology groups.

3. The 11th Rolf Nevalinna Colloquium, Jyväskylä 1983, Finlandia.

Tytuł referatu: Biholomorphic invariants on complex manifolds connected with the relative homologies.

4. Conference on Complex Analysis, Halle (S.) 1984, NRD.

Tytuł referatu: Semi-norms on the relative homology groups.

5. The 3rd International Conference on Complex Analysis and Applications, Varna 1985, Bulgaria.

Tytuł referatu: Semi-norms and topologies on relative homology groups.

6. Conferenza: "Metodi di Analisi Reale Nelle Equazioni alle Derivate Parziali", Cagliari 1985, Włochy.

Tytuł referatu: Some biholomorphic invariants of Riemann surfaces connected with the relative homologies.

7. Conference: "The 6th Winter School on Geometry and Physics", Srni 1986, Czechosłowacja.

Tytuł referatu: Solitons and Finsler electrodynamics.

8. Ninth Conference on Analytic Functions, Lublin 1986, Polska.

Tytuł referatu: Anisotropic complex structure on the pseudo-Euclidean Hurwitz pairs.

9. The 4th International Conference on Complex Analysis and Applications, Varna 1987, Bulgaria.

Tytuł referatu: The Fueter-Hurwitz regular mappings and an integral representation.

10. XIII Rolf Nevalinna Colloquium, Joensuu 1987, Finlandia.

Tytuł referatu: Polynomial solutions of the Fueter-Hurwitz equation.

11. The Third Polish Conference on Surface Physics, Zakopane 1988, Polska.

Tytuł referatu: The CR-problem and Hurwitz pairs applied to the field theory and solid state physics.

12. The 9th Winter School on Geometry and Physics, Srni 1989, Czechosłowacja.

Tytuł referatu: On some Lagrangian model concerning the solitary waves.

13. The 10th International Conference on Analytic Functions, Szczyrk 1990, Polska.

Tytuł referatu: Biholomorphic invariants generated by the Kronecker index of currents.

14. Seminario Internacional de Algebra y sus Aplicaciones, México C. 1991, Meksyk.

Tytuł referatu: Hyperbolic-type manifolds, homology groups and holomorphic mappings.

15. Fourth Finnish-Polish Summer School in Complex Analysis, Jyväskylä 1992, Finlandia.

Tytuł referatu: Quaternionic regular and biregular functions in the sense of Fueter.

16. Banach Center Symposium on Generalizations of Complex Analysis and Their Applications in Physics, Warszawa 1994, Polska.

Tytuł referatu: Pairs of Clifford algebras of the Hurwitz-type.

17. XVI Rolf Nevanlinna Colloquium, Joensuu, August 1-5, 1995, Finlandia.

Tytuł referatu: Fueter regular mappings and harmonicity.

18. International Conference dedicated to 120th anniversary of Stefan Banach, 17-21 September 2012, Lwów, Ukraina.

Tytuł referatu: Quaternionic condition for the existence of 4-dimensional locally conformally flat almost-Kähler manifolds.

